

**СЕКЦІЯ 7. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**  
**SECTION 7. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION**

УДК 338.43(477.85)

JEL Classification: Q13, R11, O18

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250816.03>

**Кирич Р.,**

аспірант кафедри менеджменту,  
публічного управління та персоналу,  
Західноукраїнський національний  
університет, м. Тернопіль

**СТРУКТУРНІ ПРІОРИТЕТИ АГРАРНОГО  
СЕКТОРУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ  
ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Аграрний сектор Тернопільської області відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та формуванні регіональної економічної стійкості, зберігаючи традиційні виробничі пріоритети та водночас адаптуючись до сучасних викликів. Його виробничо-галузева структура, що базується на поєднанні рослинництва і тваринництва, відображає як природно-кліматичні особливості території, так і довгострокові тенденції розвитку внутрішнього й зовнішнього ринку. Співвідношення цих галузей визначає не лише економічну віддачу, а й технологічну модернізацію, зайнятість у сільській місцевості та експортний потенціал області. У сучасних умовах, коли трансформаційні процеси охоплюють увесь національний аграрний комплекс, аналіз частки рослинництва та тваринництва у валовій продукції сільського господарства набуває особливого значення для стратегічного планування та підвищення конкурентоспроможності регіону.

Економічні трансформації, зумовлені інтеграційними процесами, змінами у світовій продовольчій системі та впливом воєнних факторів, формують нові структурні пріоритети розвитку аграрного сектору [1]. Для Тернопільщини це означає необхідність гнучкого реагування на зміни попиту, впровадження інноваційних технологій та оптимізації виробничих ланцюгів. Динаміка часток рослинництва і тваринництва є чутливим індикатором як внутрішніх структурних зрушень, так і зовнішніх шоків, що впливають на економічну поведінку виробників. Науково обґрунтоване

визначення оптимального балансу між цими галузями дозволяє не лише підвищити ефективність використання ресурсів, а й зміцнити адаптивний потенціал регіональної економіки в умовах глобальної нестабільності.

Динаміка співвідношення рослинництва та тваринництва у валовій продукції аграрного сектору Тернопільської області (рис. 1) демонструє стійку тенденцію до зростання частки рослинницької продукції упродовж 2005–2024 рр. – від 56,9 % у 2005 р. до понад 81 % у 2020-х роках. Водночас частка тваринництва скоротилася з 43,1 % до рівня близько 18–19 %, що свідчить про глибокі структурні зрушення у виробничо-галузевій системі сільського господарства регіону. Особливо різке зростання питомої ваги рослинництва спостерігалось у 2010–2011 рр., коли вона піднялася більш ніж на 7 в.п., що може бути пов'язано з кон'юктурою внутрішнього та зовнішнього ринку зернових і олійних культур, сприятливими погодними умовами та інвестиційними стимулами у рослинницькі технології.

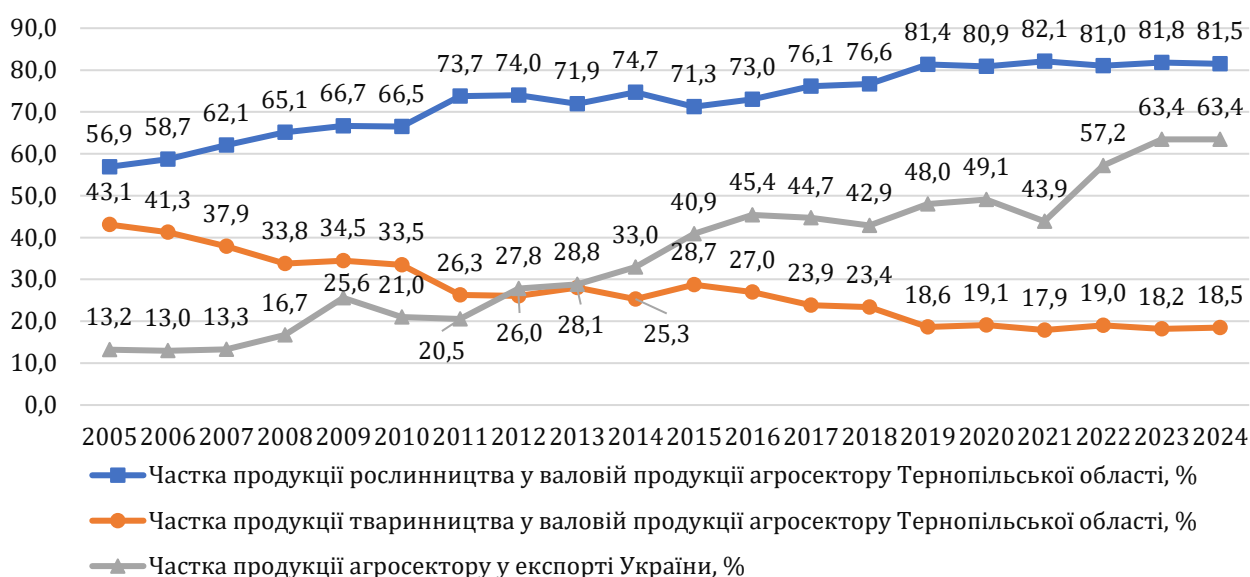


Рис. 1. Динаміка виробничо-галузевої структури аграрного сектору Тернопільської області у 2005-2024 роках

Джерело: побудовано автором за даними Головного управління статистики в Тернопільській області [2].

Зменшення частки тваринництва має подвійний економічний ефект, який варто розглядати в стратегічному і тактичному вимірах. З одного боку, воно відображає раціоналізацію використання земельних, трудових та фінансових ресурсів на користь більш рентабельних і експортно-орієнтованих галузей рослинництва, насамперед зернових та олійних культур. Така трансформація є економічно виправданою в умовах сприятливої кон'юктури світових ринків

та високої цінової волатильності на агропродукцію, адже дозволяє швидко акумулювати валютну виручку та підвищувати регіональну конкурентоспроможність. Паралельне зростання частки аграрного сектору Тернопільщини у структурі національного аграрного експорту – з 13,2 % у 2005 р. до рекордних 63,4 % у 2023–2024 рр. – є прямим підтвердженням переорієнтації виробничих пріоритетів та посилення експортної спеціалізації.

З іншого боку, така моноспрямованість створює низку довгострокових ризиків. Зменшення питомої ваги тваринницької продукції обмежує внутрішню диверсифікацію аграрного виробництва, знижує гнучкість регіону в умовах несприятливих цінових коливань і може посилювати залежність від імпорту певних видів білкової продукції. Окрім того, скорочення виробництва у тваринництві зменшує обсяги органічних добрив, що негативно впливає на відтворення ґрунтової родючості та екологічну стійкість агросистем. У контексті сучасних економічних трансформацій це вимагає переосмислення стратегічного балансу між галузями. Відтак, поряд із підтримкою високорентабельного рослинництва необхідно стимулювати розвиток конкурентоспроможного тваринництва, орієнтованого на продукцію з високою доданою вартістю, впровадження інноваційних технологій відгодівлі та переробки, розвиток агропереробних кластерів і розширення внутрішнього ринку якісної харчової продукції. Такий підхід дозволить зміцнити продовольчу безпеку області, підвищити її адаптивний потенціал та зменшити чутливість до глобальних економічних і кліматичних викликів.

Окремим напрямом структурного відновлення балансу аграрного сектору має стати активізація ролі об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та обласної військово-цивільної адміністрації у створенні сприятливих інституційних та інфраструктурних умов для розвитку тваринницьких ферм. Важливою передумовою є мінімізація внутрішніх бар'єрів, зокрема спрощення процедур підключення до електричних мереж, систем водопостачання та інших комунікацій, що часто стримує відкриття або розширення виробництв. На місцевому рівні ОТГ можуть формувати політику стимулювання створення тваринницьких кооперативів, які забезпечуватимуть ефективну координацію між дрібними виробниками, спільне використання обладнання та вихід на ринки збуту. Додатково, громади можуть запроваджувати механізми допомоги селянським господарствам і сімейним фермам у залученні субсидій на утримання великої рогатої худоби, а також ініціювати розробку регіональних цільових програм розвитку тваринництва з акцентом на дрібнотоварний сектор.

Особливу увагу доцільно приділити розвитку органічного тваринництва та землеробства, яке поєднує екологічно чисті технології вирощування кормових культур з утриманням худоби у відповідності до міжнародних стандартів органічного виробництва. Це дозволить формувати додану вартість через преміальні ціни на органічну продукцію, розширювати експортні можливості та підвищувати конкурентоспроможність регіону на ринках ЄС. Ключовим ресурсом для реалізації таких програм є не лише місцеве бюджетне фінансування, а й залучення національних і міжнародних грантів, орієнтованих на підтримку сімейних та фермерських господарств, що працюють у сегменті органічного виробництва. Такий підхід сприятиме не лише економічній диверсифікації, але й зміцненню екологічної стійкості аграрного сектору та розвитку його репутаційного капіталу.

Таким чином, аналіз виробничо-галузевої структури аграрного сектору Тернопільської області упродовж 2005–2024 рр. засвідчив чітку тенденцію до домінування рослинництва та скорочення питомої ваги тваринництва у валовій продукції сільського господарства. Цей зсув має як позитивні наслідки у вигляді зростання експортного потенціалу та фінансової результативності, так і довгострокові ризики, пов'язані зі зменшенням внутрішньої диверсифікації та підвищенням вразливості до коливань світових ринків. Підтримання стратегічного балансу між галузями потребує системних рішень, зокрема активної участі об'єднаних територіальних громад та обласної військово-цивільної адміністрації у знятті інфраструктурних бар'єрів, стимулюванні розвитку кооперативів, залученні субсидій та грантових ресурсів. Лише поєднання експортної орієнтації рослинництва з інноваційно орієнтованим розвитком тваринництва, особливо у сегменті сімейних ферм і дрібних господарств, здатне забезпечити комплексну стійкість аграрної економіки області, зміцнити продовольчу безпеку та підвищити адаптивний потенціал регіону в умовах глобальних економічних і політичних трансформацій.

### **Список використаних джерел**

1. Лучечко Ю., Гордійчук А. Регіональні тенденції і пріоритети розвитку аграрного бізнесу в Україні у період війни. Економічний форум. 2023. № 3. С. 22–28.
2. Статистична інформація: Сільське, лісове та рибне господарство. Головне управління статистики у Тернопільській області. URL: <https://www.te.ukrstat.gov.ua/statinfoSG.html>.